

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno diplomanta:	Bc. Zdeněk Brodňan
Téma práce:	Zásada subsidiarity trestní represe
Rozsah práce:	164 903 znaků včetně mezer (vlastní text)
Datum odevzdání práce:	1. 11. 2023 (elektronická i tištěná)
Vedoucí práce:	Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., KTP PF UK
Oponent práce:	JUDr. Jiří Mulák, Ph.D., KTP PF UK

1. Aktuálnost (novost) tématu

Diplomovou práci studenta 5. ročníku Právnické fakulty UK v Praze Bc. Zdeňka Brodňana, jež se zabývá subsidiaritou trestní represe, považuji vzhledem k návaznosti na trestní zákoník, jakož i k poměrně rozsáhlé literatuře a vyvíjející se judikatuře Nejvyššího soudu i Ústavního soudu, za aktuální. Diskuse probíhající již mnoho let ukazuje, že jde o zásadní téma trestního práva hmotného v České republice. Jak uvádí diplomant v úvodu práce, zásada, která je nyní explicitně vyjádřena v textu zákona, byla součástí teorie trestního práva i před platností a účinností současného trestního zákoníku a její smysl byl a stále je chránit před přepjetím trestněprávní represe. Její význam vzrostl v souvislosti se změnou pojmu a pojetí trestného činu, ke které došlo právě přijetím nové úpravy trestního práva hmotného v roce 2009.

2. Rozsah práce

Práce byla zpracována v odpovídajícím rozsahu pro diplomovou práci, neboť její vlastní text čítá 63 stran, což je počet, který odpovídá obvyklé délce diplomové práce. Dalších 16 stran představuje seznam zkratk, použitých zdrojů (literatury a judikatury), jakož i abstrakt v českém a anglickém jazyce a klíčová slova.

3. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Náročnost tématu navazuje na jeho aktuálnost a vyplývá zejména ze skutečnosti, že jde o rozbor subsidiarity trestní represe jako jedné ze základních zásad trestního práva hmotného, což vyžaduje teoretické znalosti a schopnosti zpracovatele (viz kapitoly 1 až 4), ale i seznámení se s její interpretací a aplikací v praxi (viz kapitoly 5 až 7). Náročnost zvyšuje i nutnost věnovat se ústavněprávním souvislostem. Ve smyslu této zásady legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště škodlivými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu. Trestněprávní řešení představuje tedy „ultima ratio“ (nejzazší řešení) pro zákonodárce i pro soudce.

Hlavní metodou zpracování práce je analýza právní úpravy vycházející z trestněprávní literatury a judikatury zejména Ústavního soudu a Nejvyššího soudu v návaznosti na právní úpravu této zásady v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Sám autor uvádí jako použité metody „analytickou, deskriptivní,

komparativní (ve smyslu porovnání s aktuální judikaturou) a kompilativní (str. 1 práce). Jinak v určité míře autor uplatnil i další metody vědecké práce, a to syntézu, dedukci a indukci.

4. Formální a systematické členění práce

Práce je členěna do sedmi kapitol, kterým předchází úvod, ve kterém je uveden i cíl práce, jenž diplomant spatřuje v odpovědi na otázku, zda je současné zakotvení zásady subsidiarity trestní represe v trestním zákoníku potřebné, zda je užitá formulace vhodná a zda s touto zásadou aplikační praxe nakládá vhodným způsobem.

V kapitole první se autor stručně zabývá trestním právem a trestným činem, u něhož rozlišuje pojem a pojetí, a to jak z hlediska trestního zákona č. 140/1961, tak i trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a věnuje se i nebezpečnosti činu pro společnost a společenské škodlivosti. Na to navazuje kapitola nazvaná „Hmotně právní a procesně právní korektivy“, v níž pojednává o zásadě subsidiarity trestní represe hmotně právní korektivu, a to v protikladu k procesní zásadě oportunitity, jako procesně právnímu korektivu, přičemž se ztotožňuje se závěrem z literatury, že je nesporným benefitem naší právní úpravy, že disponuje dvěma korektivy de lege lata, čímž dochází ještě k výraznějšímu „odbřemenění“ orgánů činných v trestním řízení od bagatelních případů, jež neprošly prvním „filtrem“ korekce trestního bezpráví, když se u nich uplatní ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu. Jádrem teoretické části diplomové práce je kapitola 3, v níž autor rozebírá základní přístupy k uvedené zásadě, posuzuje její význam a použití, poukazuje na judikaturu Ústavního soudu z doby před přijetím trestního zákoníku a hodnotí její zákonné vymezení (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku). Poměrně podrobně se věnuje i stanovisku Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „NSZ“) č. 5/2011 a stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „NS“) Tpjn 301/2012 (č. 26/2013 Sb. rozh. tr.). V dalších kapitolách se diplomant zabývá zásadou subsidiarity trestní represe v aplikační praxi, kde rozebírá některé případy, a to jednak případ Squatu Cibulka řešený Ústavním soudem, a dále některé případy uplatnění této zásady u trestného činu loupeže, a konečně i zvláštní případ rodinného sporu týkající se užívání bytu v domě dcerou vlastníků nemovitosti. Na těchto příkladech a při jejich závěrečném zhodnocení ukazuje problémy spojené s použitím zásady subsidiarity trestní represe v praxi, jejíž aplikace vede k spravedlivému posouzení uvedených případů. Před vlastním závěrem práce autor uvádí svůj návrh ohledně praktické aplikace zásady subsidiarity trestní represe na trestné činy v kyberprostoru, konkrétně podle § 230 až 232 tr. zákoníku, přičemž se zabývá vymezením těchto trestných činů v trestním zákoníku v porovnání s požadavky Úmluvy o počítačové kriminalitě a rovněž některými bagatelními případy, u nichž navrhuje aplikovat zásadu subsidiarity trestní represe. V závěru pak hodnotí jak zákonnou úpravu subsidiarity trestní represe, ke které nemá zásadních výhrad, tak i současnou aplikační praxi, přičemž činí závěr, že tato s uvedenou zásadou „nakládá vhodně a již relativně ustáleně“, přičemž výzvou do budoucna je podle jeho názoru její uplatnění v rámci počítačové kriminality.

Zvolená systematika je obvyklá těmto druhům diplomových prací, které se zabývají zásadami právního oboru, a proto ji v zásadě nelze nic zásadního vytknout. Rozdělení na teoretickou a praktickou část je třeba hodnotit kladně. V práci poněkud postrádám ucelenou komparativní kapitolu, která by mohla napomoci přesvědčivosti závěrů práce. V důsledku toho nebylo možno hodnotit schopnost práce diplomanta se zahraniční cizojazyčnou literaturou.

5. Vyjádření k práci a hodnocení způsobu zpracování tématu

V souladu s vymezeným zadáním a cílem práce tvoří východisko kapitola věnovaná „zásadě subsidiarity trestní represe“ (kapitola 3) a v návaznosti na to kapitoly věnované aplikační praxi a jejímu zhodnocení (kapitoly 5 a 6). Ve třetí kapitole se autor zabývá doktrinárními přístupy a úpravou této zásady v trestním zákoníku. Podrobněji pojednává o „společenské škodlivosti“, ohledně níž názory v české teorii nejsou zcela jednotné, což náležitě reflektuje a rovněž i

samostatně hodnotí. Poměrně stručně se však diplomant dotýká principu *ultima ratio* (srov. str. 29 až 30), který by si podle mého názoru zaslouhoval více pozornosti, např. vzhledem k poměrně rozsáhlé judikatuře Ústavního soudu, která by měla být v práci podrobena většímu rozboru právě z tohoto hlediska. Určitým vyvážením však je, že autor podrobně rozebírá stanovisko NSZ č. 5/2011 a stanovisko trestního kolegia NS Tpjn 301/2012, a to i ve vztahu k pozdější judikatuře Ústavního soudu. Dostatečnou pozornost diplomant věnoval rozlišení hmotněprávního a procesního korektivu trestního bezpráví (str. 11 až 12) a jejich uplatňování v praxi.

Ve všech těchto částech diplomové práce autor pracoval samostatně a s dostatečnou hloubkou poznání. Práce je však do značné míry popisná, když zejména vychází z dostupné literatury i judikatury a chybí zde ve větším rozsahu partie diskusní či polemické.

Z hlediska tzv. plagiátorství práce na základě „programového“ hodnocení vykazuje sice vyšší míru shody s pracemi tohoto druhu – nejvyšší dosažená míra podobnosti je 10% (Systém THESES: ve finálním typu kontroly – celková podobnost 34%; počet podobných dokumentů 75), ale při detailní kontrole podle mého názoru nelze shledat vysokou míru podobnosti s některým z posuzovaných dokumentů. Dobrá je logická stavba práce a práce s použitou literaturou a judikaturou, jejíž přehled je v připojeném seznamu použité literatury a pramenů.

Práce v zásadě naplnila vytčený cíl diplomové práce, neboť podala odborný rozbor zásady subsidiarity trestní represe a zhodnotila i aplikační praxi na konkrétních příkladech. Problémem je pouze poměrně „značný rozptyl charakteru jednotlivých případů z praxe“, který autorovi nedovolil při jejím posuzování dostatečně hluboký a soustředěný obecný rozbor. Podaný výklad svědčí o tom, že se autor dostatečně seznámil s touto problematikou, která je značně složitá. Hloubku provedené analýzy lze hodnotit jako dostačující, a to jak s ohledem na téma práce, tak i se zřetelem na typ kvalifikační práce (diplomová práce).

Posuzovaná práce má logickou stavbu, když diplomant postupuje při svém výkladu od obecného k zvláštnímu – od teoretické části k praktické, což přispívá přehlednosti a čtenářské vstřícnosti práce; je psána srozumitelně a na potřebné jazykové úrovni. Celkově dobrá je její úprava a přehledné členění. S ohledem na její zaměření a povahu neobsahuje grafy či tabulky.

Celkově lze hodnotit diplomovou práci Bc. Zdeňka Brodňana jako dobrou.

6. Otázky k zodpovězení při obhajobě

Z uvedeného zhodnocení pak vyplývají otázky pro obhajobu diplomové práce:

1. V čem vidí největší problém týkající se uplatňování zásady subsidiarity trestní represe v praxi?
2. Jaký je význam principu *ultima ratio* v rámci zásady subsidiarity trestní represe?

7. Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě a navržený kvalifikační stupeň

Předložená diplomová práce Bc. Zdeňka Brodňana vyhovuje požadavkům kladeným na diplomovou práci, a proto ji **doporučuji k obhajobě**. Navrhovaná známka – **2**.

V Praze dne 13. listopadu 2023

Vedoucí diplomové práce:
Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., dr.h.c.